

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Əgər Şaiq olmasaydı

- *Məqalələr*
- *Məruzələr*
- *Xatirələr*

BAKI – 2012

Solist, uşaq xoru və piano üçün mahnılar

№ 1

DAĞLAR SULTANI

Söz : Abdulla Şaiq
(1881 - 1959)

Mus : Üzeyir Hacıbəyli
(1885 - 1948)

Maestoso, tempo di marcia ♩ = 112

F - no

mf marcato

f

mf Solo

Dan ye - ri a - çın - ca xo - ruz - lar ban - lar,

mf

sis du - man - lı də - rə, ba - yır ör - man - lar,

Hekayənin ən maraqlı səhnələrindən biri eczakar tütək səsinin heyvanlara göstərdiyi inanılmaz təsirini və sürünü yolundan geri döndərə bilməsinə anladır. Başqa bir hissə isə («Sümsü») oxucuları bu bəsit və arxaik üfləmə alətinin qeyri-adi tətbiqi ilə tanış edir. Qoca kəndli Kərim baba hər şeyi öyrənmək istəyən balaca oğlana başa salır ki, sümsü qızılquşun səsinə yamsıladığı üçün, onun köməyi ilə həmin quşun balalarını yuvadan çıxarıb tuturlar.

A.Şaiq öz əsərlərində bir sıra musiqi alətlərinin adını çəkir (saz, qaval, zurna, tar, kamança, dəf, tütək, sümsü, təbil, şeypur, boru), onları müvafiq məqamlarda göstərməkdə məzmunu daha dolğun açmağa nail olur. Məsələn, təbil, şeypur, boru kimi tarixi musiqi alətlərinin adına «Ovçu Məstan» mənzum hekayəsində rast gəlirik.

*Kəsəyən xan: Zəfər! – deyə
Çaldırdı şənlik borusu
Ürəkləndi xan ordusu.*

və ya

Çalırdı tez şeypur, təbil.

Eyni əsərin başqa bir parçasında isə ənənəvi sazəndələr üçlüyü çıxış edir:

*Quruldu şadlıq məclisi,
Gurladı musiqi səsi
Səsləndi dəf, kamança, tar.*

Beləliklə, Abdulla Şaiqin doğma musiqi folkloru barəsindəki təsəvvürlərini aşkarlamaqdan ötrü görkəmli ədibin uşaqlar üçün yazdığı əsərlər müəyyən əhəmiyyət kəsb edir. Qədim folklor nəğmələrinin söz mətnini, növ xüsusiyyətlərini, mövcudolma şəraitini və bütövlükdə, o dövrün folklor mühitini işıqlandırmaqda həmin əsərlər əsl bədii sənəd mahiyyəti daşıyır. Bu mövzu yazıcının bütün yaradıcılığı təmsalında, xüsusilə də onun topladığı folklor nümunələri əsasında diqqətlə araşdırılmalıdır.

İSTİFADƏ OLUNAN MƏNBƏLƏR

1. Hacıbəyov Ü. Azərbaycanın musiqi həyatına bir nəzər. Əsərləri, II c., s. 216–224, Bakı, 1965.

2. İsayadə Ə.İ. Azərbaycan musiqi folklorunun öyrənilməsi tarixindən. Bax: Azərbaycan xalq musiqisi. (Oçerklər) Bakı, «Elm», 1981, s. 5–29.

3. İsmayılov M.S. Azərbaycan xalq musiqisinin janrları. Bakı, 1960.
4. Beləv V.M. Oçerki po istorii muzıki narodov SSSR, vıp.2, Moskva, 1963.
5. Sipos Janos. Azeri Folksongs. At the Fountainhead of Music. Budapest, 2004.
6. Azərbaycan xalq mahnıları. I-II cild, Bakı, 1981–1982.
7. Azərbaycan xalq mahnıları. Tərtib edəni – S.Kərimi. Bakı, 2005.
8. Azərbaycanın etnik musiqisi. Kompakt Disk. 2006, «Musiqi dünyası» & «Koroğlu – T».
9. «This is Our Azerbaijan». Azərbaycan etnik musiqisi. DVD, «Musiqi Dünyası», 2006.

2011

Teymur Kərimli
AMEA-nın müxbir üzvü

AKTUALLIĞINI İTİRMƏMİŞ İQTİBAS

Abdulla Şaiq Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində özünəməxsus iz qoymuş görkəmli sənətkar, istedadlı pedaqoq kimi tanınır. Onun ədəbi irsi indi də xalqımız, xüsusən məktəb uşaqları tərəfindən sevilə-sevilə oxunur və əzbərlənir. Təzəcə dil açan körpəyə valideynləri ilk dəfə Şaiq qələminin məhsulu olan «Ala-bula boz keç» şeirini əzbərlətdirir. Abdulla Şaiqin dərin məzmunlu poemaları, vətənpərvərlik ruhuna köklənmiş şeirləri bu gün də müstəqil respublikamızın azad vətəndaşlarına patriotizm duyğuları yaratmağa xidmət göstərməkdədir.

Keçən yüzilliyin əvvəllərində yaşayıb yaratmış ziyalı nəslinin başqa nümayəndələri kimi, Abdulla Şaiq də qələmini ən müxtəlif janrlarda sınaqdan keçirmiş və həmişə də uğur qazanmışdır. Orijinal əsərlərlə yanaşı Abdulla Şaiqin bir sıra tərcümə və iqtibasları da vardır ki, onlardan biri də anadan olmasının 800 illiyi bütün dünya miqyasında bayram edilmiş böyük türk şairi və mütəfəkkiri Mövlana Cəlaləddin Ruminin «Məsnəvi»sindən edilmiş «İbrət və müqabilə, yaxud ümmətlər ixtilafı» adlı iqtibasdır.

1906-cı ildə tərcümə edilmiş bu əsərin nəşrindən vətənpərvər şairin əsas məqsədi – ibrət yolu ilə milləti birliyə və əmin-amanlığa, fitnəkarlara uymamağa, dinin və əqidənin saflığını, ilkin gözəlliyini qorumağa səsləmək olmuşdur.

Əsrin böyük bir hissəsi – yəhudi padşahının hiylə yolu ilə xristianlar arasına nifaq salaraq onları bir-birinə qırdırmaq əhvalatının təsviri Mövlanadan götürülmüş, daha sonra isə Abdulla Şaiq analogiya yolu ilə həmin hadisəni islam aləminə keçirərək bu barədə narahatlığını gözəl poetik dillə izhar etmişdir. Şaiq göstərir ki, əgər vaxtilə yəhudilər xristianların arasına nifaq sala bilmişdilsə, indi eyni zülmü xristianlar müsəlmanların başına gətirməkdədir. Bütün bunları nəzərdə tutan şair ürək ağrısı ilə yazır:

*Oldu islam əhli pəmalı-nifaq,
Xaricilər əmri görəcəm bu sayaq,
Sandılar cümlə qənimət fürsəti...
...İngilis Rumiyyədə İranda*